

HE 85/2024 vp
Hallituksen esitys eduskunnalle paikallisen sopimisen
edistämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

11.10.2024

Jari Murto
työ- ja sosiaaioikeuden apulaisprofessori
Helsingin yliopisto

Työehtosopimusjärjestelmä

(työehtosopimuslaki)

- Työntekijöiden ja työnantajien järjestäytyminen
- Työehtosopimusautonomia
 - Työehtosopimuksen sisällöstä päättäminen
 - Paikallisen sopiminen
 - Luottamusmiesjärjestelmä
- Kansainvälinen ja eurooppalainen normisto turvaa ammatillista järjestäytymistä ja asettaa valtiolle velvollisuuden edistää työehtosopimusneuvotteluita

Yleissitovuusjärjestelmä

(Työsopimuslaki 2:7)

- Tavoitteena turvata järjestäytymättömän työnantajan palveluksessa työskentelevän työntekijän vähimmäistyöehdot
- Suomessa ei ole lakisääteistä vähimmäispalkkaa → yleissitovuusjärjestelmä varmistaa tämän eri aloilla
- Yleissitovuuden määrittelyssä keskeistä työnantajien kuuluminen työnantajaliittoon
- Lakisääteinen järjestelmä (TSL 2:7)
 - Työehtosopimusten yleissitovuuden vahvistamislautakunta (STM:n yhteydessä)

- **Luottamusvaltuutetun työehtosopimusmääräysten osaamisen varmistaminen**
 - ”työnantajan on edistettävä luottamusvaltuutetun osaamiseen ja työpaikan toimintaympäristöön liittyviä valmiuksia” (ehdotettu TSL 13:3).
 - Miten varmistetaan paikalliseen sopimiseen kelpuuttavien työehtosopimusmääräysten osaaminen
- **Luottamusmiehen kanssa rinnakkainen luottamusvaltuutettu työntekijöiden edustajana**
 - Luottamusmiehen kanssa kilpaileva henkilöstön edustus
 - **ILO 135 artikla 5** ”sen varmistamiseksi, ettei valittujen luottamusmiesten olemassaoloa käytetä heikentämään asianomaisten ammattiyhdistysten tai näiden edustajien asemaa

Paikallisen sopimuksen oikeusvaikutusten jäsentäminen

- ”Työsopimusvaikutukset”.
 - Ei työehtosopimuksen oikeusvaikutuksia, koska ei TEhtol:n valvontavelvollisuutta eikä työtuomioistuinprosessia
 - Työsopimuksessa sovittavat ehdot ovat sellaisia, mistä kullakin yksittäisellä työntekijällä on oikeus sopia omassa työsopimuksessaan.
- ”Kysymys olisi kollektiivisesta henkilöstöä koskevasta sopimuksesta, joka koskisi kaikkia työntekijöitä, joihin kyseistä työehtosopimusta sovelletaan, jollei toisin ole sovittu tai edustajan edustusoikeuden piiristä muuta johdu. Käytännössä paikallisen sopimuksen soveltamispiiri vastaisi sitä soveltamispiiriä, joka vallitsisi siinä tilanteessa, jossa paikallinen sopimus tehtäisiin työehtosopimuksen mukaisesti” (HE 84/2024, s. 61)
 1. paikallinen sopimus sovitaan yleissitovan työehtosopimuksen paikalliseen sopimiseen kelpuuttavan määräyksen perusteella,
 2. sopimusta ei voi sopia yksittäinen työntekijä vaan työntekijäryhmän edustaja
 3. paikallista sopimusta noudatetaan myös uusien, sopimuksen solmimisen jälkeen työnantajan palvelukseen tulleisiin työntekijöihin (normisopimusluonne)
 4. paikallisen sopimuksen muuttamismekanismi eroaa työsopimuksen muuttamisesta
- Kyseessä on siis työpaikkakohtainen kollektiivinen sopimus; ei ”työsopimusvaikutteinen”
- Selkeyttää, että osapuolena ei voi toimia yksittäinen työntekijä tai henkilöstö yhdessä. (vrt. hallitusohjelmakirjaus)

- Yleissitovan työehtosopimuksen perusteella tehtyjen paikallisiin sopimuksiin liittyvien erimielisyyksien käsittely
 - Paikallinen sopimus perustuu työehtosopimukseen, mikä heijastuu erimielisyyksiin
 - → Hallituksen esityksestä poiketen työtuomioistuin olisi tarkoituksenmukainen ja edistäisi prosessiekonomiaa
- Työsuojeluviranomaisten valvontavelvollisuus ja yleissitovan työehtosopimuksen perusteella tehtävä paikallinen sopimus
 - Hallituksen esityksestä poiketen sopimus tulisi toimittaa työsuojeluviranomaisille osana sopimusprosessia eli mahdollisimman pian
- Lähetetyt työntekijät ja paikallinen sopiminen
 - Ymmärrys työehtosopimusmääräyksistä ja paikallisesta sopimisesta Suomessa; kielitaito
 - Hallituksen esityksestä poiketen sopimus tulisi toimittaa työsuojeluviranomaisille osana sopimusprosessia eli heti sopimuksen tekemisen jälkeen

- Yrityskohtaisen työehtosopimuksen ja yleissitovan työehtosopimuksen suhde
 - Normaalisitovan ja yleissitovan työehtosopimuksen suhteesta säädetty TSL 2:7.3
 - Yleissitovan ja yrityskohtaisen työehtosopimuksen keskinäinen suhde ei ole oikeudellisesti selvä
 - → tulisi määrittää lainsäädännössä
- Muutosten vaikutukset lyhyellä ja pitkällä aikavälillä yleissitovuusjärjestelmään ja suomalaiseen työmarkkinamalliin
 - Riski yleissitovuusjärjestelmän rapautumisesta